

ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ ПЕДАГОГІВ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

В світлі сучасних тенденцій до рівності та боротьби з дискримінацією, в тому числі й гендерною, важливо розглядати всі сфери взаємодії людей, особливо освітню. Саме в дитинстві закладаються основи ідентифікації себе як частини соціуму з його особливостями, зокрема сприйняттям норм поведінки відносно гендерних функцій, які очікують від конкретного індивіда. Простіше кажучи – як мають себе поводити чоловіки та жінки.

Ці норми закладаються в наших головах в процесі соціалізації та навчання. Спершу батьками, як найближчим оточенням, а потім вчителями та однолітками. І саме тут з'являються гендерні стереотипи, які часто приховано обмежують соціокультурне різноманіття кола нашого спілкування, та формують наші погляди, звички, поведінку. Використовуючи ці стереотипи як базис, відбувається їх ретрансляція на представників своєї та протилежної статі, очікуючи притаманної їм, на думку соціуму, поведінки.

Основними засобами передачі гендерних стереотипів в шкільному середовищі виступає як безпосередньо зміст освіти, так і ідеологія самої школи та її педагогічного колективу. Педагог є ключовою особою у формуванні гендерних стереотипів у дітей, адже саме він є носієм авторитетної для учня думки в період навчального процесу. І якщо гендерні стереотипи в освіті вивчались як вітчизняними (В. Кравець, О. Кікінежді, Т. Говорун) так і іноземними науковцями (С. Grey, M. White, P. Campbell), то дане питання в контексті української педагогічної спільноти школи, а саме її представників в ролі педагогів, вивчалось недостатньо.

У своїй праці О. Марущенко, на основі проведених досліджень, виокремлює думку, що представники педагогічних колективів сучасних українських шкіл проявляють переважно консервативні вчительські уявлення про чоловіче та жіноче – про моделі поведінки, стандарти фемінності/маскулінності, форми соціальної активності, що начебто притаманні жінкам та чоловікам, є їх суттю та невідворотним життєвим вибором. В уявленнях шкільних педагогів хлопчики та дівчатка не тільки є сегрегованими, вони постійно протиставляються одні одним, начебто не мають між собою нічого спільного [1].

Т. Виноградова та В. Семенова звертають увагу на факт, що хлопчикам надається більше уваги з боку педагогів (учителі в середньому відводять дівчатам на 20% менше часу, ніж хлопцям), вони частіше залучаються до демонстрації різних дослідів у класі, тоді як дівчатка – до написання протоколів. У тих випадках, коли не вистачає підручників, їх швидше одержують хлопчики; їм характерні більш високі навчальні результати, особливо там, де потрібне абстрактне мислення, їхня робота оцінюється вищим балом [2].

Мета публікації – психологічний аналіз характеристик гендерних стереотипів, притаманних педагогам, які проєктуються на їхню сферу діяльності та впливу.

Проблема гендерних стереотипів педагогів сучасної української школи полягає у недостатній поінформованості, або відсутності підготовки педагогічного колективу до правильного гендерного виховання учнів. Виходячи з цього, на нашу думку, потрібно активізувати компетентні психологічні служби для проведення тренінгів та просвітницьких бесід для педагогів з питання гендерної освіти та протидії гендерним стереотипам.

Процес просвіти повинен стимулювати у вчителів формування безстереотипного мислення, особливо в питанні ставлення до учнів, опираючись на їхню стать. Тренінги повинні формувати безоціночне ставлення, вміння взаємодіяти з учнями з урахуваннями їхніх персональних потреб і особливостей, а не базуючись на гендерних стереотипах конкретних педагогів, які, проєктуючи їх на учнів, втрачають зв'язок з їхніми освітніми потребами.

Також окремої уваги вимагають шкільні підручники та посібники, які своїм вмістом часто формують і підтримують гендерну стереотипізацію серед учнів, яку заклали своїм упередженим ставленням вчителі. Шкільні підручники подають образи чоловіків та жінок, виходячи із стереотипного мислення про призначення статей: чоловіки воюють, беруть участь у сферах виробництва, займаються спортом, а жінки доглядають дітей, готують, прибирають, в іншому випадку – працюють у сфері обслуговування [3].

Одним із факторів, які підтримують стереотипи, є реалізація профільного навчання. Причина в тому, що стереотипне ставлення вчителів до учнів формує наявність «чоловічих» та «жіночих» напрямків у профільній освіті. Хлопцям частіше пропонують вивчати точні науки – такі, як математика та фізика. Дівчатам же частіше пропонуються предмети гуманітарних напрямків: література, мова, музика.

Гендерні стереотипи є однією з провідних проблем взаємодії вчителів з учнями в сучасній українській школі. Увага, яка приділяється психологічній просвіті, недостатня, та не дозволяє повністю охопити всі аспекти впливу вчителів, і відповідно не дає бажаного ефекту безоціночного, нестереотипного ставлення до учнів. Вирішення даної проблеми потребує переосмислення наявних програм протидії гендерній дискримінації та активізації педагогічних колективів для участі в просвітницьких заходах та тренінгах.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Марущенко О., Плахотнік О. Гендерні шкільні історії. Харків: Монограф, 2012. 88 с.
2. Виноградова Т.В., Семенова В.В. Сравнительное исследование познавательных процессов у мужчин и женщин: роль биологических социальных факторов. *Вопросы психологии*. 1993. №2. С.69-72.
3. Лавриненко Н.В. Женщина: самореализация в семье и обществе (Гендерный аспект) К.: ВИПОЛ, 1999. 23 с.

Стахів Марина
Науковий керівник: проф. Радчук Галина Кіндратівна

ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТІСНОЇ ТРИВОЖНОСТІ СТАРШИХ ПІДЛІТКІВ

Проблема тривожності є однією з найбільш актуальних проблем у сучасній психології. Серед негативних переживань людини тривожність займає особливе місце. Часто вона призводить до зниження працездатності, продуктивності діяльності, до труднощів у спілкуванні. Людина, що має підвищену тривожність, згодом може зіткнутися з різними психосоматичними захворюваннями. Тривогу розглядають і як перехідний психічний стан, що виникає під впливом стресу, і як феномен, що супроводжує фрустрацію соціальних потреб, і як специфічну особистісну властивість. Не знаючи причин виникнення тривожності, механізмів її розвитку, перетворення в інші стани, часто просто неможливо розібратися в тому, що відбувається з дитиною, які справжні мотиви її вчинків і, головне, як їй допомогти.

В наш час збільшилася кількість тривожних дітей, які відрізняються підвищеною неспокійністю, невпевненістю, емоційною нестійкістю. Особливо гостро проявляється тривожність в періоди зміни умов повсякденного життя та особистісного розвитку. Саме підлітковий період виступає яскравим прикладом переломного моменту в житті дитини. Старші підлітки виявляють найвищий рівень тривоги в усіх сферах спілкування, але особливо різко у них зростає тривожність у спілкуванні з батьками і тими дорослими, від яких вони певною мірою залежать. У підлітковому віці тривожність виникає і закріплюється в якості сталого особистісного утворення на основі провідної в цей період потреби в схвалюваному, стійкому ставленні до себе. Цікавим є питання прояву тривожності відповідно до гендерних особливостей дітей, оскільки як хлопці, так і дівчата відрізняються в дуже багатьох сферах психологічного життя.

Метою роботи є теоретично проаналізувати особливості тривожності у старшому підлітковому віці.

Тривожність в сучасній світовій науці розглядається з різних позицій, численними науковими течіями, вченими. Цій проблемі присвячена дуже велика кількість досліджень не лише у психології, педагогіці і психіатрії, але і в біохімії, фізіології, філософії, соціології.

Більшість дослідників тривожності солідарні в тому, що проблема тривожності – і в науковому, і в клінічному плані – була вперше поставлена і піддалася спеціальному розгляду в працях З. Фрейда, який вважав, що зіткнення біологічних потягів із соціальними заборонами породжує тривожність. З. Фрейд дивився на тривожність як на симптоматичний прояв внутрішнього емоційного конфлікту, викликаного тим, що людина несвідомо пригнічує в собі відчуття, почуття або імпульси, які є для неї занадто загрозливими або дратівливими [4].